

śrīḥ
śrīmatē rāmānujāya namaḥ
śrīmatē niḡamāntamahādēśikāya namaḥ
śrīsītālakṣmaṇabharataśatrughnahanumatsamēta śrīrāmacandra
parabrahmaṇē namaḥ

śrīmadrāmāyaṇē vālmīkiyē ādikāvyē yuddhakāṇḍē
॥ saptaviṃśatyadhikaśatatamaḥ
sargaḥ ॥

This document has been prepared by

Sunder Kidāmbi

with the blessings of

śrī raṅgarāmānuja mahādēśikan

His Holiness śrīmad āṇḍavan śrīraṅgam

śrīḥ
śrīmatē rāmānujāya namaḥ
śrīmatē nigamāntamahādēśikāya namaḥ
śrīsītālakṣmaṇabharataśatrughnahanumatsamēta śrīrāmacandra
parabrahmaṇē namaḥ

॥ saptaviṃśatyadhikaśatatamaḥ sargaḥ ॥

ayōdhyāyāṃ śrīrāmasya satkārārthamāyōjanam, śrīrāmaṃ
pratyudgantumanasāṃ sarvēṣāṃ janānāṃ bharatēna saha
nandigrāmē gamanam, śrīrāmasyāgamanam bharatādibhiḥ
saha tasya samāgamaḥ puṣpakavimānasya tēna kubērapārśvē
prēṣaṇam ca

śrutvā tu paramānandaṃ
bharataḥ satyavikramaḥ |
hr̥ṣṭamājñāpayāmāsa
śatrughnaṃ paravīrahā ॥ 6.127.1 ॥

daivatāni ca sarvāṇi
caityāni nagarasya ca |
sugandhamālyairvāditrai -
rarcantu śucayō narāḥ ॥ 6.127.2 ॥

sūtāḥ stutipurāṇajñāḥ
sarvē vaitālikāstathā |
sarvē vāditrakuśalā
gaṇikāścaiva sarvaśaḥ ॥ 6.127.3 ॥

rājadārāstathāmātyāḥ
 sainyāḥ sēnāṅganāgaṇāḥ |
 brāhmaṇāśca sarājanyāḥ
 śrēṇīmukhyāstathā gaṇāḥ || 6.127.4 ||

abhiniryāntu rāmasya
 draṣṭuṃ śaśinibhaṃ mukham |
 bharatasya vacaḥ śrutvā
 śatrughnaḥ paravīrahā || 6.127.5 ||

viṣṭīranēkasāhasrī -
 ścōdayāmāsa bhāgaśaḥ |
 samīkuruta nimnāni
 viṣamāṇi samāni ca || 6.127.6 ||

sthānāni ca nirasyantāṃ
 nandigrāmāditaḥ param |
 siñcantu pṛthivīm kṛtsnāṃ
 himaśītēna vāriṇā || 6.127.7 ||

tatō'bhyavakirantvanyē
 lājaiḥ puṣpaiśca sarvataḥ |
 samucchritapatākāstu
 rathyāḥ puravarōttamē || 6.127.8 ||

śōbhayantu ca vēśmāni
 sūryasyōdayanaṃ prati |
 sragdāmamuktapuṣpaiśca
 suvarṇaiḥ pañcavarṇakaiḥ || 6.127.9 ||

rājamārgamasambādham
 kirantu śataśō narāḥ |
 tatastacchāsanam śrutvā
 śatrughnasya mudānvitāḥ || 6.127.10 ||

dhṛṣṭirjayantō vijayaḥ
 siddhārthaścārthasādhakaḥ |
 aśōkō mantrapālaśca
 sumantraścāpi niryayuh || 6.127.11 ||

mattairnāgasahasraiśca
 sadhvajaiḥ suvibhūṣitaiḥ |
 aparē hēmakakṣābhiḥ
 sagajābhiḥ karēṇubhiḥ || 6.127.12 ||

niryayusturagākrāntā
 rathaiśca sumahārathāḥ |
 śaktyṛṣṭipāśahastānām
 sadhvajānām patākinām || 6.127.13 ||

turagāṇām sahasraiśca
 mukhyairmukhyatarānvitaiḥ |
 padātīnām sahasraiśca
 vīrāḥ parivṛtā yayuh || 6.127.14 ||

tatō yānānyupārūḍhāḥ
 sarvā daśarathastriyaḥ |
 kausalyām pramukhē kṛtvā
 sumitrām cāpi niryayuh || 6.127.15 ||

kaikēyyā sahitāḥ sarvā
nandigrāmamupāgaman || 6.127.16 ||

dvijātimukhyairdharmātmā
śrēṇīmukhyaiḥ sanaigamaiḥ |
mālyamōdakahastaiśca
mantribhirbharatō vṛtaḥ || 6.127.17 ||

śaṅkhabhērīninādaiśca
bandibhiścābhinanditaḥ |
āryapāḍau grhītvā tu
śīrasā dharmakōvidaḥ || 6.127.18 ||

pāṇḍuraṃ chatramādāya
śuklamālyōpaśōbhitam |
śuklē ca vālavyaajanē
rājārhe hēmabhūṣitē || 6.127.19 ||

upavāsakṛśō dīna -
ścīrakṛṣṇājīnāmbaraḥ |
bhrāturāgamaṃ śrutvā
tatpūrvaṃ harṣamāgataḥ || 6.127.20 ||

pratyudyayau yadā rāmaṃ
mahātmā sacivaiḥ saha |
aśvānāṃ khuraśabdaiśca
rathanēmīsvanēna ca || 6.127.21 ||

śaṅkhadundubhinādēna
sañcacālēva mēdinī |

gajānāṃ bṛṃhitaiścāpi

śaṅkhadundubhiniḥsvanaiḥ || 6.127.22 ||

kṛtsnaṃ tu nagaraṃ tat tu

nandiagrāmamupāgamat |

samīkṣya bharatō vākya -

muvāca pavanātmajam || 6.127.23 ||

kaccinna khalu kāpēyī

sēvyatē calacittatā |

nahi paśyāmi kākutsthaṃ

rāmamāryaṃ parantapam || 6.127.24 ||

kaccinna cānudṛśyantē

kapayaḥ kāmarūpiṇaḥ |

athaivamuktē vacanē

hanūmānidamabravīt || 6.127.25 ||

arthaṃ vijñāpayannēva

bharataṃ satyavikramam |

sadāphalān kusumitān

vṛkṣān prāpya madhusravān || 6.127.26 ||

bharadvājaprasādēna

mattabhramaranāditān |

tasya caiva varō dattō

vāsavēna parantapa || 6.127.27 ||

sasainyasya tadātithyaṃ

kṛtaṃ sarvaguṇānvitam |

niḥsvanaḥ śrūyatē bhīmaḥ

prahr̥ṣṭānāṃ vanaukasām || 6.127.28 ||

manyē vānarasēnā sā

nadīm tarati gōmatīm |

rajōvarṣaṃ samudbhūtaṃ

paśya sālavanaṃ prati || 6.127.29 ||

manyē sālavanaṃ ramyaṃ

lōlayanti plavaṅgamāḥ |

tadētaḍ dṛśyatē dūrād

vimānaṃ candrasannibham || 6.127.30 ||

vimānaṃ puṣpakaṃ divyaṃ

manasā brahmanirmitam |

rāvaṇaṃ bāndhavaiḥ sārdhaṃ

hatvā labdhaṃ mahātmanā || 6.127.31 ||

taruṇādityasaṅkāśaṃ

vimānaṃ rāmavāhanam |

dhanadasya prasādēna

divyamētanmanōjavam || 6.127.32 ||

ētasmin bhrātarau vīrau

vaidēhyā saha rāghavau |

sugrīvaśca mahātējā

rākṣasaśca vibhīṣaṇaḥ || 6.127.33 ||

tatō harṣasamudbhūtō

niḥsvanō divamasprśat |

strībālayuvavṛddhānām
rāmō'yamiti kīrtitē || 6.127.34 ||

rathakuñjaravājibhya -
stē'vatīrya mahīm gatāḥ |
dadṛśustaṃ vimānasthaṃ
narāḥ sōmamivāmbare || 6.127.35 ||

prāñjalirbharatō bhūtvā
prahr̥ṣṭō rāghavōnmukhaḥ |
yathārthēnārghyapādyādyai -
statō rāmamapūjayat || 6.127.36 ||

manasā brahmaṇā sṛṣṭē
vimānē bharatāgrajaḥ |
rarāja pṛthudīrghākṣō
vajrapāṇirivāmarah || 6.127.37 ||

tatō vimānāgragataṃ
bharatō bhrātaraṃ tadā |
vavandē praṇatō rāmaṃ
mērusthamiva bhāskaram || 6.127.38 ||

tatō rāmābhyanuññātaṃ
tad vimānamanuttamam |
haṃsayuktaṃ mahāvēgaṃ
nipapāta mahītalām || 6.127.39 ||

ārōpitō vimānaṃ tad
bharataḥ satyavikramaḥ |

rāmamāsādyā muditaḥ
punarēvābhyavādayat || 6.127.40 ||

taṃ samutthāya kākutstha -
ścirasyākṣipatham gatam |
aṅkē bharatamārōpya
muditaḥ pariśasvajē || 6.127.41 ||

tatō lakṣmaṇamāsādyā
vaidēhīm ca parantapaḥ |
athābhyavādayat prītō
bharatō nāma cābravīt || 6.127.42 ||

sugrīvaṃ kēkayīputrō
jāmbavantamathāṅgadam |
maindaṃ ca dvividaṃ nīla -
mṛṣabhaṃ caiva sasvajē || 6.127.43 ||

suṣēṇaṃ ca nalaṃ caiva
gavākṣaṃ gandhamādanam |
śarabhaṃ panasam caiva
paritaḥ pariśasvajē || 6.127.44 ||

tē kṛtvā mānuṣaṃ rūpaṃ
vānarāḥ kāmārūpiṇaḥ |
kuśalaṃ paryapṛcchamstē
prahr̥ṣṭā bharataṃ tadā || 6.127.45 ||

athābravīd rājaputraḥ
sugrīvaṃ vānararṣabham |

pariṣvajya mahātējā

bharatō dharmiṇām varah || 6.127.46 ||

tvamasmākaṃ caturṇām vai

bhrātā sugrīva pañcamah |

sauhrdājjāyatē mitra -

mapakārō'rilakṣaṇam || 6.127.47 ||

vibhīṣaṇaṃ ca bharataḥ

sāntvavākyamathābravīt |

diṣṭyā tvayā sahāyēna

kṛtaṃ karma suduṣkaram || 6.127.48 ||

śatrughnaśca tadā rāma -

mabhivādya salakṣmaṇam |

sītāyāścaraṇau vīrō

vinayādabhyavādayat || 6.127.49 ||

rāmō mātaramāsādya

vivarṇām śōkakarsītām |

jagrāha praṇataḥ pādau

manō mātuh praharṣayan || 6.127.50 ||

abhivādya sumitrām ca

kaikēyīm ca yaśasvinīm |

sa mātṛśca tataḥ sarvāḥ

purōhitamupāgamat || 6.127.51 ||

svāgataṃ tē mahābāhō

kausalyānandavardhana |

iti prāñjalayaḥ sarvē

nāgarā rāmamabruvan || 6.127.52 ||

tānyañjalisahasrāṇi

pragṛhītāni nāgaraiḥ |

vyākōśānīva padmāni

dadarśa bharatāgrajaḥ || 6.127.53 ||

pāduke tē tu rāmasya

gṛhītvā bharataḥ svayam |

caraṇābhyāṃ narēndrasya

yōjayāmāsa dharmavit || 6.127.54 ||

abravicca tadā rāmaṃ

bharataḥ sa kṛtāñjaliḥ |

ētat tē sakalaṃ rājyaṃ

nyāsaṃ niryātitaṃ mayā || 6.127.55 ||

adya janma kṛtārthaṃ mē

saṃvṛttaśca manōrathaḥ |

yat tvāṃ paśyāmi rājāna -

mayōdhyāṃ punarāgatam || 6.127.56 ||

avēkṣatāṃ bhavān kōśaṃ

kōṣṭhāgāraṃ gṛhaṃ balam |

bhavatastējasā sarvaṃ

kṛtaṃ daśaguṇaṃ mayā || 6.127.57 ||

tathā bruvāṇaṃ bharataṃ

dr̥ṣṭvā taṃ bhrātr̥vatsalam |

mumucurvānarā bāṣpaṃ
rākṣasaśca vibhīṣaṇaḥ || 6.127.58 ||

tataḥ praharṣād bharata -
maṅkamārōpya rāghavaḥ |
yayau tēna vimānēna
sasainyō bharatāśramam || 6.127.59 ||

bharatāśramamāsādyā
sasainyō rāghavastadā |
avatīrya vimānāgrā -
davatasthē mahītalē || 6.127.60 ||

abravīt tu tadā rāma -
stad vimānamanuttamam |
vaha vaiśravaṇaṃ dēva -
manujānāmi gamyatām || 6.127.61 ||

tatō rāmābhyanuññātaṃ
tad vimānamanuttamam |
uttarāṃ diśamuddiśya
jagāma dhanadālayam || 6.127.62 ||

vimānaṃ puṣpakaṃ divyaṃ
saṅgrhītaṃ tu rakṣasā |
agamad dhanadaṃ vēgād
rāmavākyapracōditam || 6.127.63 ||

purōhitasyātmasakhasya rāghavō
br̥haspatēḥ śakra ivāmarādhipaḥ |

nipīḍya pāḍau pṛthagāsanē śubhē

sahaiva tēnōpavivēśa vīryavān || 6.127.64 ||

|| ityārṣē śrīmadrāmāyaṇē vālmīkīyē ādikāvyē
yuddhakāṇḍē saptaviṃśatyadhikaśatatamaḥ sargaḥ ||